

ANONİM ORTAKLIKLARDA MALVARLIĞI

ANONİM ORTAKLIĞA SERMAYE OLARAK
KONULABİLECEK MALVARLIĞI DEĞERLERİ

VE

ANONİM ORTAKLIK MALVARLIĞININ
KORUNMASI İÇİN ÖNGÖRÜLEN TEDBİRLER

Dr. Aydın ÇELİK

Ticaret Hukuku Öğretim Üyesi

LL.M. Ekonomi Hukuku

LL.M. Özel Hukuk

YAYIN NU: 1581
KÜLTÜR SERİSİ: 902

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NUMARASI: 49269

ISBN: 978-605-155-993-3

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®

İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50 • (0212) 293 88 71 - Faks: (0212) 251 00 12

Kapak Tasarımı: GNG Tanıtım

Dizgi-Tertip: GNG Tanıtım

Kapak Baskısı: Pelikan Basım

Baskı: İMAK OFSET BASIM YAYIN SAN. VE TIC. LTD. ŞTİ.
Akçaburgaz Mah. 137. Sok.No: 12 Esenyurt / İstanbul / TÜRKİYE
Sertifika Numarası: 45523 Tel: (0212) 444 62 18

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir.
Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği akademik
çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya tamamen alıntı
yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya edilemez, çoğaltılamaz
ve yayımlanamaz.

Dr. Aydın Çelik: 08.10.1980 tarihinde doğmuştur. 2001 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirmiştir. 2003 yılında özel hukuk tezli yüksek lisansını tamamlayarak özel hukuk uzmanı, 2005 yılında ekonomi hukuku tezli yüksek lisansını tamamlayarak ekonomi hukuku uzmanı, 2007 yılında da özel hukuk doktorasını tamamlayarak doktor olmuştur. Kocaeli ve Galatasaray Üniversitelerinde Ticaret Hukuku araştırma görevlisi olarak çalışmış, Galatasaray Üniversitesinde çalıştığı dönemde, bir yıl süreyle doktora öğrencisi sıfatıyla, Fransızca eğitimi almıştır.

Birçok üniversitede (İstanbul Üniversitesi, Işık Üniversitesi, Bahçeşehir Üniversitesi, Doğu Üniversitesi, Çağ Üniversitesi ve Hasan Kalyoncu Üniversitesi) lisans ve yüksek lisans düzeyinde, Ticari İşletme Hukuku, Şirketler Hukuku, Kıymetli Evrak Hukuku, Borçlar Hukuku, Fikri Mülkiyet Hukuku, Bankacılık ve Finansal Piyasası Hukuku, Sermaye Piyasası Hukuku, Genel Hukuk Bilgisi, Vergi Hukuku, İcra ve İflas Hukuku, Yönetim Hukuku, Aile Hukuku, Turizm Hukuku, derslerini yürütmüş ve halen bu derslerin bir kısmını yürütmeye devam etmektedir. Ayrıca bazı üniversitelerde de başta Ticaret Hukuku Anabilim Dalı Başkanlığı olmak üzere, Deniz Ticaret Hukuku Anabilim Dalı Başkanlığı, Devletler Özel Hukuku Anabilim Dalı Başkanlığı ve İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Anabilim Dalı Başkanlığı görevlerini yürütmüştür.

Bazı bilimsel konferanslara da konuşmacı olarak katılmış olan Aydın Çelik; Şirketler Hukuku, Ticari İşletme Hukuku, Kıymetli Evrak Hukuku, Borçlar Hukuku, Bankacılık Hukuku, İcra Ve İflas Hukuku, Sermaye Piyasası Hukuku, Ticari Suçlar, Taşıma Hukuku, Sigorta Hukuku, Fikri Mülkiyet Hukuku, İş Hukuku, Gayrimenkul Hukuku, Maden Hukuku, ekonomi ve finansal raporlama ve analiz, şirketlerin denetimi konularında bilirkişi olarak görev yapmaktadır. Ayrıca mahkemelerde görevlendirildiği şirketlerin kayyum veya konordato komiseri görevlerini yürütmektedir.

Bilimsel çalışmalar ve yayınları arasında; Anonim Ortaklıklarda Finansal Tablolar, Yedek Akçeler ve Kar Payı Dağıtımı (Prof. Dr. H. Güzin Üçışık ile birlikte), 2018; Anonim Ortaklıklar Hukuku (Prof. Dr. H. Güzin Üçışık ile birlikte), Cilt I, Ankara 2013; Anonim Ortaklıklarda Yönetim Kurulu Üyelerinin İbrası, Kasım 2007 kitaplarının ve yayınlanmamış Anonim Ortaklıklarda Dış Denetim (İstanbul Bilgi Üniversitesi, Ekonomi Hukuku Yüksek Lisans Tezi), 2005; Anonim Ortaklıklarda İç Denetim, 2003 adlı yüksek lisans tezlerinin yanı sıra, hakemli dergilerde yayınlanmış, “Kamu Tüzel Kişileri Tarafından Anonim Ortaklık Yönetim ve Denetim Kuruluna Üye Seçilmesi”, Legal Mali Hukuk Dergisi, Nisan 2008; “Anonim Ortaklıklarda Özel Denetçi Tayini”, Doç. Dr. Mehmet Somer’e Armağan, İstanbul 2006; “Anonim Ortaklık Kuruluş ve Anasözleşme Değişikliklerinde Bakanlığın İzin Yetkisinin Sınırlandırılması Karşısında Sicil Memurunun İnceleme Yetkisi”, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Y. 4, S. 8, 2005/2; “Sermaye Şirketleri ve Kooperatiflerin Uzlaşma Yoluyla Yeniden Yapılandırılması Projesinin Tasdikinin Sonuçları ve Muhtemel Aksaklıklara Karşı Çözüm Önerileri”, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. II, S. 1, 2005; “Anonim Ortaklıkta Azınlığın Özel Denetçi Seçilmesi İstemini Reddeden Genel Kurul Kararına Karşı İptal Davası Açılabilip Açılmayacağı Sorunu”, Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S. 5, Temmuz 2005 adlı makaleleri de bulunmaktadır.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	19
KISALTMALAR.....	21
GİRİŞ	25

BİRİNCİ BÖLÜM GENEL OLARAK MALVARLIĞI VE ANONİM ORTAKLIĞIN MALVARLIĞI

1. GENEL OLARAK MALVARLIĞI	29
I. MALVARLIĞI KAVRAMI	29
II. MALVARLIĞININ ÖZELLİKLERİ	31
A. MALVARLIĞININ PARASAL BİR KARŞILIĞININ OLMASI.....	31
B. MALVARLIĞININ KARŞILIĞININ MANEVİ BİR GÖREV OLAMAMASI	32
C. MALVARLIĞININ HUKUKİ BİR BÜTÜN OLUŞTURMASI	32
D. HER KİŞİNİN BİR MALVARLIĞININ OLMASI	33
III. MALVARLIĞI ÜZERİNDEKİ HAKLAR	33
A. MUTLAK HAKLAR	33
1. Cismani (Maddi) Mallar Üzerindeki Mutlak Haklar (Ayni Haklar).....	34
a) Mülkiyet Hakkı	34
b) Sınırlı Ayni Haklar	35
aa) İrtifak Hakları	36
bb) Rehin Hakları	36
cc) Taşınmaz Yükü.....	38
c) Zilyetlik Durumu.....	38
2. Gayri Cismani Mallar Üzerindeki Mutlak Haklar	39
a) Haklar Üzerindeki Haklar	39
b) Enerjiler ve Tabii Kuvvetler	39
c) Fikri ve Sınai Haklar	40
B. NİSBE HAKLAR	40
C. YENİLİK DOĞURAN (İNŞAİ) HAKLAR	41
IV. MALVARLIĞI TÜRLERİ	41
A. SAFİ - GAYRİ SAFİ MALVARLIĞI	41
B. GENEL - ÖZEL MALVARLIĞI	42
V. MALVARLIĞI VE BENZER KAVRAMLARIN KARŞILAŞTIRILMASI	42
A. MALVARLIĞI VE TEREKE	42
B. MALVARLIĞI VE TİCARİ İŞLETME.....	44
C. MALVARLIĞI VE ELBİRLİĞİ (İŞTİRAK) ORTAKLIĞI MÜLKİYETİ.....	45
2. ANONİM ORTAKLIĞIN MALVARLIĞI	46
I. ANONİM ORTAKLIKTA MALVARLIĞININ ANLAMI	46
II. ANONİM ORTAKLIKTA MALVARLIĞININ OLUŞUMU	48
A. SERMAYE	49
1. Sermaye Kavramı	49
a) Genel Olarak	49
b) Esas Sermaye.....	50

c) Kayıtlı Sermaye	52
d) Şartlı Sermaye	52
2. Anonim Ortaklık Esas Sermayesinin Özellikleri	53
a) Esas Sermayenin Belirli ve Sabit Olması.....	53
b) Esas Sermayenin Nakit İle İfade Edilmesi	54
c) Esas Sermayenin Paylara Bölünmesi.....	54
aa) Genel Olarak.....	54
bb) Paya İlişkin İlkeler	55
aaa) Payın Asgari Bir İtibari Değere Sahip Olması	55
bbb) Payın Tescil İle Oluşması	57
ccc) Her Payın Diğer Paylardan Bağımsız Olması.....	59
ddd) Payın Şirkete Karşı Bölünememesi.....	59
eee) Payın Eşit Haklar Sağlaması	60
fff) Payın Müşterek veya İştirak Halinde Mülkiyete Konu Olabilmesi	61
ggg) Payın Serbestçe Devredilebilmesi	61
hhh) Payın Her Tür İşlemin Konusu Yapılabilmesi	62
ııı) Payın Senede Bağlanması Payda Değişiklik Meydana Getirmemesi	63
d) Esas Sermayenin Kuruluşta Malvarlığına Eşit Olması.....	64
e) Esas Sermayenin Belirli Bir Miktarda Olması.....	64
f) Esas Sermayenin Tamamının Taahhüt edilmiş olması	65
B. SERMAYE DIŞINDAKİ DEĞERLER	65
1. Menkul ve Gayrimenkul Mallar	65
2. Haklar	65
3. Stoklar	65
4. Alacaklar.....	66
5. Katılmalar ve Uzun Vadeli Alacaklar	66
6. Karşılıklar	66
7. Amortismanlar	67
8. Yedek Akçeler	68
9. Aktarılan (Dağıtılmamış) Karlar	68
10. Borçlar	69
III. ANONİM ORTAKLIKTAKİ MALVARLIĞININ KORUNMASI	69
A. MALVARLIĞININ KORUNMASINI GEREKTİREN NEDENLER	69
1. Malvarlığının Alacaklara Teminat Oluşturması.....	69
2. Anonim Ortaklıktan Kaynaklanan Sakıncaları Giderme Amacı.....	73
B. MALVARLIĞINI KORUYAN HUKUKİ İMKANLAR	75
1. Malvarlığının Korunması İlkesi	75
a) Malvarlığının Korunması İlkesinin Kapsamı.....	75
b) Malvarlığının Korunması İlkesinin Hukuki Niteliği.....	79
c) Malvarlığını Koruyan Kanuni Düzenlemeler.....	81
2. Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması	83
3. Tasarrufun İptali Davası.....	86
4. Eşit İşlem İlkesi	89

İKİNCİ BÖLÜM
SERMAYE OLARAK KONULABİLECEK
MALVARLIĞI DEĞERLERİ

3. SERMAYE TÜRLERİ VE SERMAYE OLABİLECEK DEĞERLER	93
I. SERMAYE TÜRLERİ	93
A. NAKDİ SERMAYE	93
B. AYNI SERMAYE	93
1. Aynı Sermaye Kavramı	93
2. Aynı Sermayenin Özellikleri	95
a) Aynı Sermayenin Maddi Edim Niteliğinde Olması	95
b) Aynı Sermayenin Devredilebilir Nitelikte Olması	96
c) Aynı Sermayenin Para ile Ölçülebilir Nitelikte Olması	97
C. KİŞİSEL EMEK VE TİCARİ İTİBAR	98
II. ANONİM ORTAKLIĞA SERMAYE OLABİLECEK DEĞERLER	99
A. PARA ALACAK KIYMETLİ EVRAK VE SERMAYE ŞİRKETİ PAYLARI	101
1. Para	101
2. Alacak	102
a) Genel Olarak	102
b) Sermaye Olarak Konulamayacak Alacaklar	103
aa) Devredilemeyen Alacaklar	103
bb) Üzerinde Sınırlı Aynı Bir Hak, Haciz ve Tedbir Bulunan Alacaklar	104
cc) Vadesi Gelmemiş Alacaklar	106
3. Kıymetli Evrak	107
4. Sermaye Şirketlerine Ait Paylar	110
a) Genel Olarak	110
b) Sermaye Olarak Konulamayacak Sermaye Şirketlerine Ait Paylar	111
aa) Bağlı Nama Yazılı Anonim Ortaklık Payları	111
bb) Bedeli Tamamen Ödenmemiş Anonim Ortaklık Payları	116
cc) Limited Şirket Payları	117
B. FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI	118
1. Sermaye Olarak Konulabilecek Fikri Mülkiyet Hakları	119
a) Marka	119
b) Patent	120
c) Faydalı Model	121
d) Tasarım	122
e) İşletme Adı	123
f) İslahçı hakkı	123
g) Entegre Devre Topoğrafyası	124
2. Sermaye Olarak Konulamayacak Fikri Mülkiyet Hakları ve Benzeri Haklar	125
a) Ticaret Unvanı	125
b) Coğrafi İşaret Ve Geleneksel Ürün	126
c) Know-How	127
d) Ticari Sır	129
e) Müşteri Çevresi (Good Will)	132
f) Fikir Ve Sanat Eserleri Üzerindeki Haklar	133
C. TAŞINIR VE TAŞINMAZ MALLAR	136

1. Taşınır Mallar.....	137
2. Taşınmaz Mallar	138
a) Arazi	139
b) Tapu Kütüğünde Ayrı Sayfaya Kaydedilen Bağımsız ve Sürekli Haklar	140
aa) Sermaye Olarak Konulabilecek Bağımsız ve Sürekli Haklar	142
aaa) Üst Hakkı	142
bbb) Kaynak Hakkı	142
ccc) Taşınmaz Yükü	143
bb) Sermaye Olarak Konulamayacak Bağımsız ve Sürekli Haklar	144
aaa) İntifa Hakkı.....	144
bbb) Taşınmaz Lehine İrtifak Hakkı	145
ccc) Sükna (Oturma) Hakkı	146
ddd) Diğer İrtifaklar	147
eee) Taşınmaz Rehni (İpotek)	147
c) Kat Mülkiyeti Kütüğüne Kayıtlı Bağımsız Bölümler.....	149
D. TİCARİ İŞLETMELER	149
E. ELEKTRONİK ORTAMLAR ALANLAR ADLAR VE İŞARETLER	152
F. MADEN RUHSATNAMELERİ VE BENZERİ HAKLAR.....	154
1. Maden Ruhsatnamesi	154
2. Jeotermal Kaynaklar ve Doğal Mineralli Sulara İlişkin Haklar	157

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM KURULUŞTA MALVARLIĞININ KORUNMASI

4. SERMAYE TAAHHÜDÜNDE MALVARLIĞININ KORUNMASI.....	159
I. TAŞINIRLARIN TEVDİ TAŞINMAZLARIN ŞERH EDİLMESİ	159
II. ASGARİ BİR SERMAYENİN TAAHHÜT EDİLMESİ.....	161
III. ESAS SERMAYENİN TAMAMININ TAAHHÜT EDİLMESİ	163
IV. BAZI DEĞERLERİN SERMAYE OLARAK GETİRİLEMESİ	167
A. KİŞİSEL EMEK VE TİCARİ İTİBAR	168
B. ELBİRLİĞİ MÜLKİYETİNE KONU MALLAR.....	170
C. TAŞINIR VE TAŞINMAZLARIN FAYDALANMA HAKLARI	172
V. AYNI SERMAYEYE BİLİRKİŞİLERCE DEĞER BİÇİLMESİ	173
A. GENEL OLARAK	173
B. AYNI SERMAYEYE DEĞER BİÇİLMESİNDE YOLSUZLUK YAPILMASI	176
VI. HALKA ARZ EDİLECEK PAYLARIN GARANTİ EDİLMESİ	178
VII. İTİBARİ DEĞERİN ALTINDA PAY ÇIKARILAMAMASI	180
VIII. PAY TAAHHÜDÜNÜN TESCİLDEN ÖNCE DEVREDİLEMESİ	182
IX. ŞİRKETİN KENDİ PAYLARINI TAAHHÜT EDEMESİ.....	183
5. SERMAYENİN İFA EDİLMESİNDE MALVARLIĞININ KORUNMASI	187
I. NAKDİ SERMAYENİN BELİRLİ BİR SÜRE İÇİNDE ÖDENMESİ	187
A. SERMAYENİN YÜZDE YİRMİBEŞİNİN TESCİLDEN ÖNCE ÖDENMESİ	187
1. Genel Olarak	187
2. Sermayenin Yüzde Yirmibeşinin Tescilden Önce Ödenmesinin İstisnaları.....	188
a) Halka Açık Anonim Ortaklıklarda Halka Arz Edilen Payların Bedelleri.....	188
b) Payların Çıkarılma Primleri.....	189

c) Kuruluşta Halka Arz Edilecek Payların Bedelleri	189
B. SERMAYENİN KALANININ YİRMİDÖRT AY İÇİNDE ÖDENMESİ	190
C. NAKDİ SERMAYE KOYMA BORCUNDAN İBRA YASAĞI	191
D. NAKDİ SERMAYE KOYMA BORCUNUN TAKASI	192
E. NAKDİ SERMAYE BORCUNDA ZAMANAŞIMI	193
II. NAKDİ ÖDEMELERİN ÖZEL BİR HESABA YATIRILMASI	194
III. SÜRESİNDE İFA EDİLMİYEN SERMAYE BORCUNA FAİZ ÖDENMESİ	195
IV. SERMAYE BORCUNU ÖDEMEYEN PAYSAHİBİNİN İSKAT EDİLMESİ	196
A. İSKATIN HUKUKİ NİTELİĞİ	197
B. İSKATIN UYGULANMA ŞARTLARI	199
1. Sermaye Borcunun Kısmen veya Tamamen Ödenmemiş Olması	199
2. Payscalebinin Temerrüdünün Gerçekleşmesi	200
3. İhtarda Bulunularak Bir Aylık Süre Öngörülmesi	201
C. İSKAT KARARININ ALINMASI	203
D. İSKAT KARARININ HÜKÜMSÜZLÜĞÜ	205
E. İSKATIN SONUÇLARI	207
1. İskata Konu Paylar Açısından Payscaleliğin Sıfatının Sona Ermesi	207
2. Ödenen Bedellerin Geri İstenememesi	208
3. Payscaletlerinin İade veya İptal Edilmesi	208
4. İskat Edilen Paylara İlişkin Hakların Donması	209
5. İskata Konu Payların Satılması	209
6. İskat Edilen Payscalebinin Ceza ve Tazminat Ödemesi	210
a) Pay Sahibinin Açık Kalan Tutardan Sorumluluğu	210
b) Pay Sahibinin Cezai Şart Tazminatı Ödemesi	210
c) Pay Sahibinin Tazminat Ödemesi	212
6. KURULUŞTA ÖNGÖRÜLEN DİĞER TEDBİRLER.....	214
I. KURUCULARA PARA VE BEDELSİZ PAY GİBİ HAKLAR VERİLEMEMESİ	214
II. SERMAYENİN ONDA BİRİNİ AŞAN SÖZLEŞMELERİN ONAYA TABİ OLMASI	214
A. GENEL OLARAK	214
B. SÖZLEŞMENİN ONAYA TABİ OLABİLMESİ İÇİN GEREKEN ŞARTLAR	216
1. Bir İşletme veya Ayın Devralınmalı ya da Kiralanmalı	216
2. Yapılan Devralma ya da Kiralama Ortaklığın Faaliyet Konusu İçine Girmemeli.	217
3. Sözleşme Ortaklığın Tescilinden İtibaren İki Yıl İçinde Yapılmalı	218
4. Sözleşmenin Tutarı Esas Sermayenin Onda Birini Aşmamalı	219
5. İktisap Cebri İcra Yoluyla Gerçekleşmemeli	221
C. GENEL KURULUN SÖZLEŞMEYİ ONAYLAMASI	221
III. AĞIRLAŞTIRILMIŞ SORUMLULUK ÖNGÖRÜLMESİ	225
A. SERMAYE HAKKINDA YANLIŞ BEYAN VERİLMESİNDE SORUMLULUK	225
B. ALACAK HAKKININ TAHSİL EDİLMEMESİNDE SORUMLULUK	227
C. SULH VE İBRA YASAĞI	229

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM FAALİYET AŞAMASINDA MALVARLIĞININ KORUNMASI

7. ORTAKLIĞIN KENDİ PAYLARINI İKTİSABINDA TEDBİRLER.....	231
I. ORTAKLIĞIN KENDİ PAYLARINI İKTİSAP VE REHİN YASAĞI	231

A. GENEL OLARAK	231
B. ORTAKLIĞIN KENDİ PAYLARINI İKTİSAP YASAĞININ İSTİSNALARI	234
1. Sermayenin Yüzde Onunu Aşmayan Payların Kazanılması	236
a) Genel Kurulun Yönetim Kuruluna Yetki Vermesi	236
aa) Genel Olarak	236
bb) Yakın ve Ciddi Bir Kaybın Önlenmesi Halinde Yetkinin Aranmaması	237
b) Bedelin Bilanço Karından veya Serbest Akçelerden Karşılanmış Olması	240
c) Payların Bedellerinin Tümünün Ödenmiş Olması	244
2. Sermaye Azaltımı Sonucu Elde Edilen Paylar	244
3. Birleşme ve Devralma Gibi Külli Halefiyetle Elde Edilen Paylar	246
4. Kanuni Satın Alma Sonucu Elde Edilen Paylar	247
5. Cebri İcra Yoluyla Elde Edilen Paylar	247
6. Menkul Kıymet Ortaklıklarınca Kazanılan Paylar	248
7. İvazsız Olarak Elde Edilen Paylar	250
8. İskat Sonucu Kazanılan Paylar	250
9. Gerçek Değerle Satın Alma Önerisi Sonucu Alınan Paylar	251
a) Genel Olarak	251
b) Rıza Dışı Kazanılan Paylar	256
C. PAYLARIN KAZANILMASINDA FİNANSAL DESTEK YASAĞI	257
1. Genel Olarak	257
2. Finansal Destek Yasağının İstisnaları	258
D. ORTAKLIĞIN İKTİSAP ETTİĞİ PAYLARI ELDEN ÇIKARMASI	260
1. Sermayenin Yüzde Onunu Aşan Payların Elde Çıkarılması	260
2. Kanuna Aykırı Olarak İktisap Edilen Payların Elden Çıkarılması	262
3. Elden Çıkarılmayan Payların İtfasının Zorunlu Olması	266
E. ORTAKLIĞIN KAZANDIĞI PAYLARDAKİ HAKLARIN KULLANILMASI	266
1. Genel Olarak	266
2. Yavru Ortaklık Tarafından Ana Ortaklığın Paylarının Edinilmesi Halinde	269
3. Karşılıklı Katılma Halinde	270
II. ŞİRKETİN İKTİSAP ETTİĞİ KENDİ PAYLARINA YEDEK AKÇE AYIRMASI	274
8. YEDEK AKÇE VE KAR PAYINA İLİŞKİN TEDBİRLER	276
I. YEDEK AKÇELERE İLİŞKİN TEDBİRLER	276
A. KANUNİ YEDEK AKÇELERİN AYRILMASININ ZORUNLU OLMASI	277
1. Genel Kanuni Yedek Akçe (Birinci Tertip Kanuni Yedek Akçe)	279
2. Kanuni Yedek Akçe (İkinci Tertip Yedek Akçe)	281
3. Şirketin İktisap Ettiği Kendi Pay Senetleri İçin Ayrılan Yedek Akçe ve Yeniden Değerleme Fonları	283
B. KANUNİ YEDEK AKÇELERİN SADECE BELİRLİ AMAÇLARLA KULLANILABİLMESİ	284
1. Birinci ve İkinci Tertip Kanuni Yedek Akçenin Kullanılması	284
a) Kanuni Yedek Akçelerin Esas Sermayenin Yarısını Geçmeyen Kısımının Kullanılması	284
aa) Zararların Kapatılması	285
bb) İşletmenin Devam Ettirilmesi veya İşsizliğin Önlenmesi	286
b) Kanuni Yedek Akçelerin Esas Sermayenin Yarısını Geçen Kısımının Kullanılması	287
2. Şirketin İktisap Ettiği Kendi Pay Senetleri İçin Ayrılan Yedek Akçe ve Yeniden	

Değerleme Fonlarının Kullanılması	288
II. KAR KAZANÇ VE TASFİYE PAYINA İLİŞKİN ÖNGÖRÜLEN TEDBİRLER	289
A. KAR VE TASFİYE PAYININ YAPILAN ÖDEMELERLE ORANTILI OLARAK HESAPLANMASI.....	296
B. SERMAYE İÇİN SADECE HAZIRLIK DÖNEMİ FAİZİ ÖDENEBİLMESİ	300
1. Genel Olarak	300
2. Faiz Ödenebilme Şartları	302
a) Hazırlık Dönemi için Verilebilmesi.....	302
b) Esas Sözleşmede Hüküm Bulunması veya Sermaye Artırım Kararıyla Genel Kurulun Karar Vermesi.....	303
c) Ödenmiş Sermayeye Göre Belirlenmesi	306
C. KAR DAĞITIMININ BELİRLİ ŞARTLARA BAĞLANMASI	306
1. Birinci Kar Payı Dağıtım Şartları	308
a) Kar Sağlanmış veya Bu Amaç için Kullanılabilecek Yedek Akçe Ayrılmış Olmalı	308
b) Ödenmiş Sermaye ile Genel Kanuni (Birinci Tertip) Yedek Akçede Bir Azalma Olmamalı.....	311
c) Genel Kanuni Yedek Akçe (Birinci Tertip Kanuni Yedek Akçe) Ayrılmış Olmalı.....	312
2. İkinci Kar Payı Dağıtım Şartları	313
a) Birinci Kar Payı (%5) Dağıtılmış Olmalı	313
b) Kardan Pay Alacaklara Kar Payları Ödenmiş Olmalı	314
c) İkinci Tertip Kanuni Yedek Akçe ile İsteğe Bağlı Yedek Akçeler Ayrılmış Olmalı.....	315
d) Genel Kurul Kar Payı Dağıtımı Yönünde Karar Almış Olmalı.....	317
3. Sermaye Piyasası Kanunu Düzenlemeleri.....	320
a) Sermaye Piyasası Kanununa Göre Kar Payı Dağıtım Şartları.....	320
b) Sermaye Piyasası Kanununa Göre Kar Payı Avansı Dağıtım Şartları	323
c) Örtülü Kazanç Aktarımı Yasağı	328
d) Yatırım Ortaklıklarında Kar Payı Dağıtımına İlişkin Esaslar	333
D. YÖNETİM KURULU KAZANÇ PAYININ BELİRLİ ŞARTLARA BAĞLANMASI	334
1. Genel Olarak.....	334
2. Yönetim Kurulu Üyelerine Kazanç Payı Verilebilme Şartları	337
E. HAKSIZ YERE ALINAN KAR PAYI KAZANÇ PAYI VE HAZIRLIK DÖNEMİ FAİZİNİN GERİ ALINABİLMESİ	343
1. Kötüniyet Halinde Kar ve Kazanç Paylarının Geri Alınması	343
a) Genel Olarak	343
b) Kar ve Kazanç Paylarının Geri Alınma Şartları	346
aa) Kar ve Kazanç Payları Hesaben veya Fiilen Dağıtılmış Olmalı.....	346
bb) Kar ve Kazanç Dağıtımı Haksız ve Gerçek Dışı Olmalı.....	347
aaa) Kar Dağıtımının Haksız Olması.....	347
bbb) Kar ve Kazanç Dağıtımının Gerçek Dışı Olması.....	350
cc) Kar ve Kazanç Dağıtımı Yapılan Kimsele Kötüniyetli Olmalı	351
dd) Doktrindeki Bir Görüşe Göre Kar ve Kazanç Dağıtımına İlişkin Genel Kurul Kararı İptal Edilmiş Olmalı.....	352
c) İade ile Yükümlü Olan Kişiler	353
d) Haksız Kar ve Kazanç Payı Alınması Halinde Doğan Sorumluluk.....	355
e) Zamanaşımı.....	358

f) Kar ve Kazanç Payı İade Davası	359
2. Şirketin İflası Halinde Kar ve Kazanç Paylarının Geri Alınması.....	361
a) Genel Olarak	361
b) İflas Halinde Kar ve Kazanç Paylarının Geri Alınma Şartları.....	363
aa) Yönetim Kurulu Üyesine Ödenen Kazanç Payı ve Diğer Ödemelerin Yönetim Kurulu Üyesi Tarafından Alınmış Olmalı.....	363
bb) Şirket İflas Etmiş Olmalı	365
cc) Yönetim Kurulu Üyelerinin İade Yükümlülüğünün Sebepsiz Zenginleşme Esasına Dayanması	366
9. FAALİYET AŞAMASINDA ÖNGÖRÜLEN DİĞER TEDBİRLER	369
I. ORTAKLIĞA BORÇLANMANIN YASAKLANMASI	369
A. PAY SAHİPLERİNİN SADECE BAZI ŞARTLARDA BORÇLANABİLMESİ	369
B. YÖNETİCİ VE YAKINLARININ ŞİRKETE BORÇLANMA YASAĞI	370
1. İşlem Yapma Yasağı.....	370
2. Borçlanma Yasağı	373
II. SERMAYE KAYBINDA BİR TAKIM YÜKÜMLÜLÜKLER ÖNGÖRÜLMESİ	374
A. SERMAYENİN YARISININ KARŞILIKSIZ KALMASI	376
B. SERMAYENİN ÜÇTE İKİSİNİN KARŞILIKSIZ KALMASI	380
C. ORTAKLIĞIN BORCA BATIK DURUMA GELMESİ	383
1. Ara Bilanço Hazırlanması.....	383
2. Şirketin İflastan Kurtarıma İmkanları.....	386
a) Alacaklıların Taahhütte Bulunması	386
b) Konkordato Talep Edilmesi	388
III. MALVARLIĞININ KORUNMASINA AYKIRI KARARLARIN HÜKÜMSÜZ OLMASI	396
A. GENEL KURUL KARARLARININ HÜKÜMSÜZLÜĞÜ	396
1. Genel Olarak	396
2. Malvarlığının Korunması Hükümlerine Aykırı Kararların Hükümsüzlüğü.....	401
B. YÖNETİM KURULU KARARLARININ HÜKÜMSÜZLÜĞÜ.....	402
1. Genel Olarak	402
2. Malvarlığının Korunması Hükümlerine Aykırı Kararların Hükümsüzlüğü.....	405
IV. MÜZAKEREYE KATILMA YASAĞININ ÖNGÖRÜLMESİ	406
V. SERMAYE ARTIRIMINDA VE AZALTIMINDA ÖNGÖRÜLEN TEDBİRLER.....	408
A. SERMAYE ARTIRIMINDA ÖNGÖRÜLEN TEDBİRLER	408
1. Pay Bedelleri Ödenmeden Sermaye Artırımı Yapılamaması	408
2. Sermaye Artırımında Yönetim Kurulunun Beyan Vermesi	410
3. Şartlı Sermaye Artırımının Sermayenin Yarısını Aşmaması	412
4. Şartlı Artırılan Sermayeye Yapılan Ödemenin En Az Nominal Değere Eşit Olması	414
B. SERMAYE AZALTIMINDA ÖNGÖRÜLEN TEDBİRLER.....	414
1. Alacaklıları Karşılacak Miktarda Aktiflerin Bulunması	415
2. Alacaklıların Davet Edilerek Alacakların Teminat Altına Alınması	416
VI. SERMAYENİN İADESİNİN YASAK OLMASI	417
VII. BEDELİ TAMAMEN ÖDENMEYEN PAYLAR İÇİN ÖNGÖRÜLEN TEDBİRLER	420
A. HAMİLİNE SENET ÇIKARILAMAMASI	420
B. NAMA PAYLARIN HAMİLİNE PAYLARA DÖNÜŞTÜRÜLEMEMESİ	422
C. PAYLARIN DEVRİNDE ŞİRKETİN ONAYININ ŞART OLMASI.....	423
D. DEVRALANIN PAYIN ÖDENMEYEN KISMI İÇİN SORUMLU OLMASI	426

VIII. BORÇLANMA SENETLERİ BEDELLERİNİN TAM VE NAKİT ÖDENMESİ	428
IX. TASFİYE DURUMUNDA ÖNGÖRÜLEN TEDBİRLER	431
A. AKTİFLERİN ÖNEMLİ BİR KISMININ SATILABİLMESİ İÇİN GENEL KURUL KARARININ GEREKLİ OLMASI	435
B. ALACAKLAR ÖDENMEDEN TASFİYE PAYI ÖDENEMEMESİ	436
1. Dağıtımın Paysahiplerinin Ödedikleri Sermayeler Ve İmtiyaz Hakları Oranında Yapılması	438
2. Alacaklılara Üçüncü Kez Yapılan Çağrı Tarihinden İtibaren Bir Yıl Geçmedikçe Dağıtımın Yapılamaması	440
C. TASFİYEDEN DÖNÜLEBİLMESİ İÇİN ŞİRKET MALVARLIĞININ DAĞITIMINA BAŞLANILMAMIŞ OLMASI	440
SONUÇ	447

ÖNSÖZ

Teknolojik gelişmelerle birlikte yeni malvarlığı alanları, buna bağlı olarak yeni malvarlığı hakları ortaya çıkmaktadır. Artık bilgisayar programlarının yanında örneğin internet alan adları; hatta teknolojinin tarım sektöründeki kullanımıyla birlikte bitki tohumları vb. de yepyeni malvarlığı haklarının konusunu oluşturmaktadır. Oluşan bu yeni malvarlığı hakları ile diğer fikri ve sınai hakların tam bir tasarruf yetkisi sağlayıp sağlamadığına göre anonim ortaklığa aynı sermaye olarak getirilip getirilememesi hususu uygulamada önemli bir sorun oluşturmaktadır. Yine, bir gayrimenkul türü olan irtifak haklarının çok çeşitli olması, bu hakların da anonim ortaklığa sermaye olarak konulabilip konulamayacağı konusunun açığa kavuşturulması için her bir irtifak çeşidinin ayrı ayrı ele alınarak incelenmesini zorunlu kılmaktadır. Aynı şekilde alacak hakkının aynı sermaye olarak konulmasına ilişkin olarak Türk Ticaret Kanununda öngörülen düzenleme, para alacağı dışındaki diğer alacakların sermaye olarak konulup konulamayacağını ve sermaye olarak konulabilecek alacak haklarının niteliklerini tartışmalı hale getirmiştir. Bütün bu hususlar dikkate alınarak anonim ortaklığa sermaye olarak konulabilecek aynı sermayenin özellikleri ve aynı sermaye olabilecek ve olamayacak malvarlığı değerleri çalışmamızın ilk iki bölümünde inceleme konusu yapılmıştır.

Anonim ortaklıkta pay sahiplerinin sorumluluklarının, sermaye olarak koymayı taahhüt ettikleri sermaye payları ile sınırlı olması nedeniyle alacaklıların alacaklarının bir teminatı niteliğinde olan anonim ortaklığın malvarlığının korunması özel bir önem arz etmektedir. Türk Ticaret Kanunu anonim ortaklığın malvarlığının korunması amacıyla çeşitli hükümler sevketmiş ve ayrıca malvarlığının korunması hükümlerine aykırı genel kurul ve yönetim kurulu kararlarının batıl olacağını öngörmüştür. Malvarlığının korunması hükümlerine aykırı genel kurul ve yönetim kurulu kararlarının kapsamının belirlenmesi uygulanacak yaptırımın da belirlenmesini sağlayacağından, Türk Ticaret Kanununda malvarlığının korunmasına yönelik getirilen hükümlerin tek tek belirlenerek değerlendirilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu bakımdan çalışmamızın devam eden bölümlerinde anonim ortaklığın kuruluş ve faaliyet aşamasında malvarlığının korunmasına amacıyla getirilen hükümler tek tek belirlenmeye çalışılarak belirlenen hükümler değerlendirilmiştir.

Anonim ortaklığın malvarlığının korunmasına ilişkin getirilen hükümlerin çok fazla olması nedeniyle ticaret hukukunun birçok hükmünün değerlendirilmesine imkan veren bu çalışma ayrıca malvarlığı üzerindeki hakların belirlenmesi ve malvarlığı üzerindeki hakların kullanılması bakımından (taahhüt ve tasarruf işlemlerinin yapılması) hem borçlar ve hem de eşya hukukunun konularının ve birçok yerde de icra ve iflas hukuku konularının (özellikle iflas ve konkordato

açısından) ele alınıp incelenmesine imkan vermiştir. Böyle bir çalışmayı doçentlik tez çalışması olarak öneren ve her zaman maddi, manevi ve her türlü katkılarını esirgemeyen, tez çalışması sırasında hukuki görüşleriyle katkıda bulunan manevi annem Sayın **Prof. Dr. H. Güzin Üçışık**'a ne kadar teşekkür etsem azdır. Kendisini tanımış olmayı hayatımın en büyük talihlerinden biri sayıyorum. Ayrıca hukuki görüşlerinden ve tecrübelerinden yararlandığım, mütevazı kişiliğiyle örnek almaya çalıştığım **Prof. Dr. H. Fehim Üçışık**'a da teşekkürü bir borç bilirim.

Bu çalışmanın hazırlanmasında özellikle Almanca kaynakların çevrilmesinde ve Alman hukukundaki görüşlerin değerlendirilmesinde büyük katkılar sunan sevgili eşim ve meslektaşım **Av. İmren Yılmaz Çelik**'e ne kadar teşekkür etsem ve minnet duysam azdır. Çalışmanın yayınlanmasında büyük emeği geçen Ötüken yayınevinin tüm çalışanlarına, yayınevi yetkilisi Ertuğrul Alpay'ın şahsında, teşekkür ederim. Özellikle de çalışmanın editörlüğünü büyük bir titizlikle gerçekleştiren Göktürk Ömer Çakır'a ve kapak tasarımını yapan Ceyhun Yılmaz'a ayrıca şükranlarımı sunarım.

03.01.2021
Dr. Aydın ÇELİK

GİRİŞ

Anonim ortaklıklar, küçük tasarrufların bir araya getirilerek gereksinim duyulan yatırım sermayesinin oluşmasına ve dağıtılacak kâr payları ile sermayenin tabana yayılmasına imkân veren, ekonomik ve sosyal amacı bir arada gerçekleştirebilen ortaklıklardır¹. Bu özellikleriyle anonim ortaklıklar, çok geniş bir menfaat çevresini ilgilendirmektedir. Pay sahipleri, ortaklık alacaklıları, ortaklık çalışanları, intifa senedi ve tahvil sahipleri gibi çok sayıda kişinin menfaatleri anonim ortaklık ile doğrudan ilişkilidir.

Anonim şirket ortakları, koymayı taahhüt ettikleri sermaye miktarı ile sorumludurlar (TTK. m. 329). Bunun dışında bir yükümlülükleri yoktur. Ortak tarafından taahhüt edilen sermaye ortaklığa ödenmekle, ortağın sorumluluğu kesin olarak ortadan kalkar. Bu durum ortaklığın tüzel kişiliğe haiz ve ortaklarından bağımsız bir malvarlığına sahip olmasının bir sonucudur².

Anonim ortaklığın toplumun genel yararlanmasına sunulamayan özellikle küçük çaptaki tasarruflara, etkili ve verimli bir şekilde ülke ekonomisine katılma imkanı vermesine ilişkin iktisadi fonksiyonun yanı sıra, pay sahipleri bakımından anonim ortaklıklarda geçerli olan sınırlı sorumluluk ilkesi ve payların diğer ortaklıklara nazaran daha kolay devredilebilmesi anonim ortaklığın önemini artırmaktadır³. Ancak anonim ortaklıklarda genellikle çok sayıda pay sahiplerinin bulunması; genel kurul tarafından seçilen yöneticilerin, pay sahiplerine yabancı teknik bir kadrodan oluşması zorunluluğunu da beraberinde getirmektedir⁴. Bu ortaklıklarda gerek kurucular, gerekse yönetim kurulu ve diğer yöneticiler kendilerine ait olmayan bir malvarlığı üzerinde söz sahibidirler⁵. Bu durum anonim ortaklığın en büyük sakıncasını oluşturmaktadır⁶. Yine, anonim ortaklıklarda, çoğunlukla, ortaklığın yapısı gereği çeşitli menfaatler değişik ölçülerde çatışmaktadır. Özellikle azınlık menfaatinin çoğunluk ve yöneticiler karşısında sürekli olarak korunması ihtiyacı, anonim ortaklıklar açısından, diğer bir sakıncayı oluşturmaktadır⁷.

---

¹ Üçışık/Çelik, C. 1, s. 1; Meier-Hayoz/Forstmoser, § 16, n. 15-16; Arslanlı, AŞ I, s. 3 vd.; İmregün, AO, s. 1 vd.; Poroy (Tekinalp/Çamoğlu), n. 441; Pulaşlı, Şirketler Hukuku, s. 216-217; Pulaşlı, Genel Esaslar, s. 339; Ansay, AŞ Nereye, s. 2.

² İmregün, AO, s. 28; Teoman, Pay Sahipleri, s. 62; Karayalçın, Ticaret Hukuku, s. 112.

³ Üçışık/Çelik, C. 1, s. 7; Poroy (Tekinalp/Çamoğlu), n. 441; Pulaşlı, Şirketler Hukuku, s. 90. Geniş bilgi için bkz.; Çelik, İbra, s. 59 vd.; Arslanlı, AŞ I, s. 5; Bahtiyar, Ortaklıklar, s. 71.

⁴ Forstmoser/Meier-Hayoz/Nobel, § 3, n. 54; Üçışık/Çelik, C. 1, s. 9.

⁵ Üçışık/Çelik, C. 1, s. 9; Moroğlu, Özel Denetçi, s. 3; Poroy (Tekinalp/Çamoğlu), n. 468.

⁶ Böyle bir sakıncanın önlenmesi açısından anonim ortaklıkların denetlenmeleri büyük bir önem arz etmektedir. Bu önem, halka açık anonim ortaklıklarda, kamu menfaatinin de korunması gerekliliği karşısında daha da büyümektedir (Üçışık/Çelik, C. 1, s. 10, dn. 14). Geniş bilgi için bkz.; Meier-Hayoz/Forstmoser, § 16, n. 18-21; Öçal, Denetleme Esasları, s. 346 vd.

⁷ Çelik, İbra, s. 1 vd.; Üçışık/Çelik, C. 1, s. 10.

Anonim ortaklıkların ekonomik önemi ve özelliklerinden kaynaklanan sakıncalar düşünüldüğünde; ortaklık alacaklıları başta olmak üzere, pay sahipleri ve ilgili bütün kişilerin menfaatlerinin korunmasını sağlamak amacıyla, malvarlığının bir takım düzenlemelerle korunması zorunluluğu ortaya çıkmaktadır⁸. TTK m. 391/1-c hükmüne göre, “*sermayenin korunması ilkesini gözetmeyen*” yönetim kurulu kararlarının, TTK. m. 447/1-c hükmüne göre “*sermayenin korunması hükümlerine aykırı olan*” genel kurul kararları batıldır. Batıl sayılabilecek yönetim kurulu ve genel kurul kararlarının tespiti açısından sermayenin korunması ilkesinin kapsamının belirlenmesi büyük önem taşımaktadır.

Anonim ortaklık malvarlığı, ortaklığın tüzel kişi sıfatı ile sahip olduğu bütün hak ve borçların tamamıdır. Anonim ortaklığın malvarlığı, esas sermayeden kapsam, miktar ve kıymet açısından farklıdır. Faaliyet halinde bir anonim ortaklıkta malvarlığı esas sermaye, yedek akçeler, dağıtılmamış kârlar, aktifteki dönen ve duran varlıklar gibi değerlerin toplamından oluşur. Esas sermaye ise ortakların getirmiş oldukları katılma paylarından meydana gelir. Esas sermayelerinin belirli ve sabit olmasına karşın, anonim ortaklık malvarlığı sürekli değişir. Genellikle anonim ortaklık malvarlığı, ortaklığın kuruluşu sırasında esas sermayeye eşittir. Anonim ortaklığın faaliyete geçmesi ile yapılan işlemler aktif ve pasifler üzerinde etki etmek suretiyle, ortaklığın malvarlığında değişiklikler oluşturarak esas sermaye ile malvarlığı arasındaki geçici eşitliği yok eder.

Anonim şirketin kurulması için gerekli olan asgari sermaye miktarının çok az olması, anonim ortaklığın, esas sermaye miktarından çok daha fazla taahhütler altına girmesi, sadece esas sermaye oranında malvarlığının muhafaza edilmesini yetersiz kılacaktır. TTK, ortaklık malvarlığının esas sermayenin altına düşmesini önlemek için malvarlığının korunmasına ve gerçek değeri teşekkül etmesine yarayacak hükümler getirmiş ve bu hükümlerde sermayenin korunmasında esas sermaye ile ortaklığın malvarlığı arasındaki dengiyi kıstas olarak almıştır⁹. Bu hükümler, anonim ortaklıkta malvarlığının korunması ilkesinin bir sonucudur. Buna göre; esas sermayenin tamamen taahhüt edilmiş olması (TTK. m. 335), aynı katılma paylarının bilirkişi marifetiyle tespit ettirilmesi (TTK. m. 343) gibi hükümler malvarlığının eksiksiz teşekkül etmesine, kar payının ancak bilanço karından veya bunun için ayrılmış yedek akçelerden dağıtılabilmesi (TTK. m. 523, 509), esas sermayeye faiz ödenememesi (TTK. m. 509) gibi hükümler de malvarlığının korunmasına hizmet etmektedir¹⁰.

⁸ Domaniç, TTK Şerhi II, s. 434; Şar, Malvarlığının Korunması, s. 65; Ansay, AŞ Nereye, s. 1-2; Arslanlı, AŞ I, s. 100; Okutan Nilsson, Paysahipleri Sözleşmeleri, s. 23-24.

⁹ Ansay, AŞ, s. 33-35; Ansay, AŞ Nereye, s. 41- 42; Göle, Nakdi Sermaye, s. 10-11; Arslanlı, AŞ I, s. 85; Bahtiyar, Ortaklıklar, s. 75. Malvarlığı kavramının hukuki yönü üzerinde ayrıntılı bilgi için bkz.; Acemoğlu, Devir, s. 9 vd. Hirsch esas sermaye ile ortaklık malvarlığı arasındaki ilişkiyi bir termometre örneği ile oldukça güzel izah etmiştir (Hirsch, Ticaret Hukuku, s. 266, 267).

¹⁰ Tekil, AŞ, s. 51 vd.; Öçal, Hazırlık Devresi Faizi, s. 56 vd.; Tüzün, AŞ, s. 76; Bahtiyar, Ortaklıklar,

Öte yandan, teknolojik gelişmelerle birlikte yeni malvarlığı alanları, buna bağlı olarak yeni malvarlığı hakları ortaya çıkmaktadır. Artık bilgisayar programlarının yanında örneğin internet alan adları; hatta teknolojinin tarım sektöründeki kullanımıyla birlikte bitki tohumları vb. de yepyeni malvarlığı haklarının konusunu oluşturmaktadır. Oluşan bu yeni malvarlığı hakları ile diğer fikri ve sınai hakların tam bir tasarruf yetkisi sağlayıp sağlamadığına göre anonim ortaklığa aynı sermaye olarak getirilip getirilememesi hususu uygulamada önemli bir sorun oluşturmaktadır. Yine, bir gayrimenkul türü olan irtifak haklarının çok çeşitli olması, bu hakların da anonim ortaklığa sermaye olarak konulabilip konulamayacağı konusunun açığa kavuşturulması için her bir irtifak çeşidinin ayrı ayrı ele alınarak incelenmesini zorunlu kılmaktadır. Aynı şekilde alacak hakkının aynı sermaye olarak konulmasına ilişkin olarak Türk Ticaret Kanununda öngörülen düzenleme, para alacağı dışındaki diğer alacakların sermaye olarak konulup konulamayacağını ve sermaye olarak konulabilecek alacak haklarının niteliklerini tartışmalı hale getirmiştir. Bütün bu hususlar dikkate alınarak anonim ortaklığa sermaye olarak konulabilecek aynı sermayenin özellikleri ve aynı sermaye olabilecek ve olamayacak malvarlığı değerleri çalışmamızın ilk iki bölümünde inceleme konusu yapılmıştır.

Çalışmamızın diğer bölümlerinde ise malvarlığı değerlerinin korunması amacıyla, TTK'da, getirilen düzenlemeler, yine olabildiğince TTK sistemine uygun olarak, ele alınmıştır. Esas itibarıyla, anonim ortaklıkta sermaye olarak konulabilecek malvarlığı değerleri ve malvarlığının korunması amacıyla TTK'da öngörülen tedbirlerin ele alınarak incelenmesi amaçlandığından, özel statülü bir takım anonim ortaklıklar için diğer kanunlarda öngörülen tedbirler çalışma konumuzun dışında tutulmuştur. Bununla birlikte diğer kanunlarda yer almasına karşın, yararlı gördüğümüz, özellikle de Sermaye Piyasası Kanunundaki, düzenlemelere de değinilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL OLARAK MALVARLIĞI VE ANONİM ORTAKLIĞIN MALVARLIĞI

1. GENEL OLARAK MALVARLIĞI

I. MALVARLIĞI KAVRAMI

Malvarlığı kavramı, niteliği itibariyle hukuki bir kavram¹¹ olup servetten ve varlıktan farklı bir anlam taşımaktadır¹². Tanımı herhangi bir mevzuatta bulunmamakla birlikte; malvarlığı kavramına çeşitli kanun maddelerinde yer verilmiş¹³; çeşitli hukuki kavramların açıklanmasında¹⁴, malvarlığı kavramından faydalanılmıştır. Malvarlığı kavramı, iktisadi, sosyal ve hukuki boyutları olan karmaşık yapıda bir kavram olmasından dolayı bir tanımının yapılması güçlük arz etmektedir¹⁵. Bununla birlikte malvarlığı, kısaca, bir şahsın para ile ölçülebilen değer taşıyan hak ve borçlarının tümü, olarak tanımlanabilir¹⁶.

¹¹ Schwarz, MHG, s. 117; Karş.; Ayiter, Mamelek, s. 3 vd.

¹² Malvarlığının servetten farklı olarak, salt nesnelere oluşmayıp, hakları da içerdiği belirtilmektedir (Büyüksağış, Maddi Zarar, s. 46).

¹³ Örnek olarak; malvarlığının tasfiyesine ilişkin TMK. m. 53, malvarlığının özgülenmesine ilişkin TMK. m. 54, vasinin ve malvarlığını yönetmesine ilişkin TMK. m. 454 vd., yine kayıyımın malvarlığını yönetmesine ilişkin TMK. m. 460, kesin hesap ve malvarlığının teslimine ilişkin TMK. m. 489, malvarlığın intifasında borçların faizine ilişkin TMK. m. 814, malvarlığının veya işletmenin devralınmasına ilişkin TBK. m. 202, adi ortaklıkta malvarlığının yetersizliğine ilişkin TBK. m. 635, şirketlerin birleşmesinde inceleme hakkı ve malvarlığında değişikliklere ilişkin TTK. m. 149 ve 150, şirketlerin bölünmesinde bölünmenin dışında kalan malvarlığına ilişkin TTK. m. 168, yine şirketlerin bölünmesinde malvarlığındaki değişikliklerle ilgili bilgilere ilişkin TTK. m. 172, anonim şirkette aynı sermaye konulabilecek malvarlığı unsurlarına ilişkin TTK. m. 342 hükmü gösterilebilir.

¹⁴ Örneğin, değeri para ile ölçülebilen hakları belirtmek ve değeri para ile ölçülemeyen kişi varlığı haklarından ayırmak üzere "*malvarlığı hakları*" kavramı kullanılmaktadır (Oğuzman/Barlas, Medeni Hukuk, s. 125 vd.). Yine, zarar kavramı, açıklanırken, malvarlığı kavramından yararlanılarak, bir *malvarlığının* zarar verici olayın gerçekleşmesinden sonraki durumuyla, bu olayın gerçekleşmemesi durumunda malvarlığının içinde bulunacağı durum arasındaki fark olarak tanımlanmaktadır (Tandoğan, Mesuliyet Hukuku, s. 252-253).

¹⁵ Acemoğlu, Devir, s. 9.

¹⁶ Ayiter, Mamelek, s. 1 vd.; Acemoğlu, Devir, s. 9 vd.; Feyzioğlu, Borçlar Hukuku, s. 690, 691; Saymen/Elbir, Borçlar Hukuku, s. 360; Yasaman, Birleşme, s. 7-9; Türk, Birleşme, s. 61 vd.; Ansay, AŞ, s. 36; Hatemi, MHG, s. 113; Ünal/Başpınar, Eşya Hukuku, s. 57; Arıcı, Alacak Hakkı, s. 14; Oğuzman/Barlas, Medeni Hukuk, s. 125; Velidedeoğlu, Medeni Hukuk, s. 243; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, Eşya Hukuku, s. 3; İmre, MHG, s. 245; Tekinay, Giriş, s. 129; Saymen/Elbir, Eşya Hukuku, s. 215; Oğuzman, Hukuk Dersleri, s. 80; Schwarz, MHG, s. 117; Önen, Kavramlar, s. 240; Hatemi/Serozan/Arpacı, Eşya Hukuku, s. 46. Ayiter'e göre ise; malvarlığının iki anlamı bulunmak-

Bir şahsın; para ile ölçülebilen malvarlığı değerleri ve hakları oluşturan taşınır ve taşınmazlar, fikri haklar, alacaklar malvarlığının aktifini, para ile ölçülebilen borç ve yükümlülükleri oluşturan borçlar, ipotekler, irtifaklar, gayrimenkul mükellefiyetleri, rehinler ise pasifini oluşturur¹⁷. Aktif ve pasifler bir bütün olarak malvarlığını meydana getirir¹⁸.

Parayla değerlendirilebildikleri ölçüde bütün aynı haklar mesela mülkiyet hakkı ve sınırlı aynı haklar, alacak hakları, para ile ifade edilebilen fikri eserler üzerindeki haklar, sınai haklar, kullanıldıklarında para ile ölçülebilecek bir değere yönelmiş sonuçlar meydana getiren yenilik doğuran haklar (ön alım, alım, geri alım hakları) ile şarta bağlı haklar¹⁹ malvarlığı haklarını oluştururlar²⁰.

Yenilik doğurucu hak tek taraflı hukuki işlemle bir hukuki ilişki kurmak, içeriğini değiştirmek veya sona erdirmek sureliyle başka bir şahsın hukuki alanına müdahale etme yetkisi veren hak olarak tanımlanmaktadır. Yenilik doğurucu haklar düzenleme hakları arasında yer alır. Haklar bu niteliği ile alacak haklarından ayrılır²¹. Şarta bağlı haklar, beklenen haklar grubuna dahildir. Beklenen haklar; henüz kazanılmamış, fakat ileride kazanılması muhtemel haklar olarak tanımlanmaktadır²².

Bu bakımdan intifa, sükna, kaynak, inşaat geçit ve diğer irtifaklar, rehin, gayrimenkul mükellefiyeti, ihtira beratı, marka ve ticaret unvanı üzerindeki haklar, bir icabı kabul etme hakkı, şufa, vefa ve iştirah hakları, seçimlik bir borçta seçim hakkı, beklenen haklar malvarlığı haklarıdır. Buna karşılık bir hak niteliğinde olmayan fiili durumlar ve henüz hak haline gelmemiş ümit ve ihtimaller malvarlığına dâhil değildir²³.

---

ta olup; birinci anlamda malvarlığı, hak ehliyetinin bir sonucu olarak; ekonomik ilişkiler kurma, ekonomik nitelikte hak ve borçlar edinmek ehliyeti iken; ikinci ve asıl anlamda malvarlığı, bu ehliyetin kullanılması sonucunda, ekonomik değeri olan hukuki ilişkilerden doğan hak ve borçlardır (Ayiter, Mamelek, s. 7-8, 27).

¹⁷ Ayiter, Mamelek, s. 102; Ünal/Başpınar, Eşya Hukuku, s. 57.

¹⁸ Yasaman, Birleşme, s. 7; Ayiter, Mamelek, s. 95, 96; Hirsch, Ticaret Hukuku, s. 265; Mimaroglu, Ticaret Hukuku I, s. 141; Ansay, AŞ, s. 36; Ataay, Medeni Hukuk, s. 299, 300; Oğuzman, Hukuk Dersleri, s. 91; Acemoğlu, Devir, s. 14-15, 24; Ünal/Başpınar, Eşya Hukuku, s. 57; Türk, Birleşme, s. 62; Büyüksağış, Maddi Zarar, s. 46; Seviğ, Mukayese, s. 189.

¹⁹ Şarta bağlı haklar, beklenen haklar grubuna dahildir. Beklenen haklar; henüz kazanılmamış, fakat ileride kazanılması muhtemel haklar olarak tanımlanmaktadır (Nomer, Beklenen Haklar, s. 1).

²⁰ Şar, Malvarlığının Korunması, s. 6; Acemoğlu, Devir, s. 14; Ayiter, Mamelek, s. 100.

²¹ Demirbaş, Yenilik Doğuran Haklar, s. 23; Ünal/Başpınar, Eşya Hukuku, s. 88; Serozan, Medeni Hukuk, s. 20 Tekinay, Takyitler, s. 18; Sirmen, Eşya Hukuku, s. 460; Ayan, Eşya Hukuku II, s. 336.

²² Nomer, Beklenen Haklar, s. 1.

²³ Ayiter, Mamelek, s. 98-99. Acemoğlu'na göre, Türk - İsviçre Hukuku'nda fiili bir durum niteliğinde olan zilyetlik de malvarlığına dâhil olmamalıdır (Acemoğlu, Devir, s. 14).

II. MALVARLIĞININ ÖZELLİKLERİ

A. MALVARLIĞININ PARASAL BİR KARŞILIĞININ OLMASI

Haklar, sahibine sağladığı yetkiye ve konularına göre çeşitlere ayrılırlar. Para ile takdir olunabilen haklara malvarlığı hakları, para ile takdir olunamayan haklara da şahıs varlığı hakları denir. Şahıs varlığı hakları, değeri para ile takdir olunamayan, başkasına devir ve temlik edilemeyen ve şahsın daha çok manevi dünyasına ilişkin olan haklarına denir²⁴. Şahsın hayatı, şeref ve haysiyeti, hürriyeti şahıs varlığı haklarındanır. Ekonomik bir değeri ve devir imkanı bulunmayan bu haklar, malvarlığı hakları olarak nitelendirilmez.

Malvarlığı hakları, bir kimsenin dışındaki şahıs ve eşyaya bağlıdırlar. Şahsiyet hakları ise, ihlal edilmeleri halinde parayla takdir edilebilecek, hatta, başkalarına devir ve temlik edilebilecek tazminat alacaklarına imkan verdikleri halde, kişinin kendisinden ayrılmayan unsurları içerdiklerinden, malvarlığı hakları değildirler. Bir kimsenin çalışma ve mesleki faaliyette bulunma hakkı, bir mal edinme kaynağı olmakla beraber malvarlığı hakkı değil, şahsiyet hakkıdır.

Kural olarak, hak veya borçların malvarlığına konu teşkil edebilmeleri için para ile ölçülebilir bir değer ifade etmeleri gerekmektedir²⁵. Bu itibarla henüz hak haline gelmemiş durumlar, meselâ gayrimenkulün önünden ileride şehir planına göre yol geçecek olması, sadece gayrimenkul üzerindeki hakkın ekonomik değerini arttıran faktörlerden olup, tek başına bir malvarlığı değeri değildir. Yine, ümit ve ihtimaller ne kadar değerli olursa olsunlar, malvarlığı değeri değildirler.

Diğer taraftan ekonomik değer taşıyan her şey, malvarlığı olarak nitelendirilemez. Bir kimsenin sahip olduğu varlıkların hukuken himaye gören değerleri malvarlığı olarak nitelendirilebilir.

İstisnai olarak, para olarak hiç bir değer ifade etmeyen malvarlığı hakları da vardır. Gerçekten bir kişinin gençlik yıllarından kalma hatıra defteri veya mektupları, hatıra olarak verilmiş bir demet saç, resimler, madalya ve nişanlar, tamamen değersiz fikri ürünler üzerindeki telif hakkı, kural olarak parasal bir değer ifade etmemekle birlikte, söz konusu kişinin bu eşyalar üzerindeki mülkiyet hakkı malvarlığına dahildir. Ayrıca bazı alacak hakları da yalnız başlarına para ile ölçülebilen bir değer ifade etmezler. Örneğin bir kimsenin konferans vermesine yönelik bir alacak hakkı veya bir kimsenin belli saatlerde piyano çalmamasına ilişkin menfi alacak hakkı, siyasi haklar ve mükellefiyetler, manevi varlıkların korunmasını hedef tutan şahsiyet hakları, yalnız başına para ile ölçülebilir bir de-

²⁴ Oğuzman/Barlas, Medeni Hukuk, s. 107; Bilge, Hukuk Başlangıcı, s. 228.

²⁵ Ayiter, Mamelek, s. 98; Schwarz, MHG, s. 118; Velidedeoğlu, Medeni Hukuk, s. 246; Acemoğlu, Devir, s. 12; Ünal/Başpınar, Eşya Hukuku, s. 57; Büyüksağış, Maddi Zarar, s. 46.

ğer ifade etmemesine karşılık malvarlığına dahildir²⁶. Bunların maddi değerleri olmayabilir. Bunlar üzerinde de o kimse maliktir. Ancak bunların manevi değeri vardır, yani bunların kıymeti duygu ve sevgiden ibarettir. Buna karşılık, pasifi aktifinden çok olan bir tereke üzerindeki hak, malvarlığı hakkıdır²⁷.

B. MALVARLIĞININ KARŞILIĞININ MANEVİ BİR GÖREV OLAMAMASI

Bir hak veya değer malvarlığına dahil olabilmesi için manevi bir görevin karşılığı olmaması gerekir²⁸. Aile hukukundan doğan haklar daima bir manevi görevin karşılığı olarak mevcuttur. Eşlerin karşılıklı hakları, velinin hakları gibi. Bu yüzden bunlara görev hakları ya da sosyal haklar denir. Malvarlığı hakları ise aile hukukundan doğan haklarda olduğu gibi, bir kimseye karşı ahlaki görevin ifası dolayısıyla mevcut olan haklar değildir. Bu yüzden bu hakların ilk ve doğrudan doğruya amaçları, hak sahibinin bizzat kendisidir; onun ihtiyaçlarının tatminidir.

C. MALVARLIĞININ HUKUKİ BİR BÜTÜN OLUŞTURMASI

Malvarlığının özelliklerinden birisi de hukuki bir bütün oluşturmasıdır²⁹. Yani malvarlığını meydana getiren hakların ve borçların içeriği değişebilir, ancak malvarlığı bir bütün olarak kalır³⁰. Malvarlığına dahil hak ve borçların tümü aynı kişiye aittir³¹. Bunun içindir ki malvarlığının aktif kısmı pasif kısmın teminatını teşkil eder. Borçlunun malvarlığına dahil aktifler, borçların teminatını teşkil ettiklerinden, borçlunun borcunu ifa etmemesi halinde malvarlığındaki aktiflerden cebri icra yolu ile borcun ifası sağlanacağından, ticari işletmenin, aktif ve pasifler ile bir bütün olarak devredilmesi zorunludur³². Şayet, malvarlığının aktif kısmı borçları karşılamaya yetmiyorsa malvarlığının sahibinin aciz halinde olduğu söylenebilir. İflasta, müflisin bütün malvarlığı tasfiyeye tabi tutulur.

Malvarlığının hukuki bir bütün olması, malvarlığının tek bir hak konusu olması anlamına gelmemektedir³³. Kural olarak, malvarlığı tek bir hukuki işlemin konusu olmaz, malvarlığına dahil münferit unsurlar ancak ayrı ayrı tasarruf iş-

²⁶ Ayiter, Mamelek, s. 98.

²⁷ Ayiter, Mamelek, s. 98; Schwarz, MHG, s. 118; Velidedeoğlu, Medeni Hukuk, s. 246; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, Eşya Hukuku, s. 5

²⁸ Ayiter, Mamelek, s. 99.

²⁹ Yasaman, Birleşme, s. 7; Acemoğlu, Devir, s. 10; Ünal/Başpınar, Eşya Hukuku, s. 57.

³⁰ Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, Eşya Hukuku, s. 4; Saymen/Elbir, Eşya Hukuku, s. 215; Schwarz, MHG, s. 118.

³¹ Ünal/Başpınar, Eşya Hukuku, s. 57.

³² Arkan, Ticari İşletme, s. 42; Bahtiyar, Ticari İşletme, s. 30; Kendigelen (Ülgen/Teoman/Helvacı/Kaya/Nomer Ertan), Ticari İşletme, s. 170; Poroy/Yasaman, Ticari İşletme, s. 42; Acemoğlu, Devir, s. 35, 39-41; Yasaman, Birleşme, s. 18.

³³ Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, Eşya Hukuku, s. 643; Ünal/Başpınar, Eşya Hukuku, s. 57; Acemoğlu, Devir, s. 15; Ayiter, Mamelek, s. 11.

lemlerine konu olabilir³⁴. Örneğin malvarlığının tümü bir satım sözleşmesiyle devredilemez, tümünü korumak için bir istihkak davası açılmaz³⁵. Malvarlığına giren haklar arasında bu anlamda bir hukuki bağ olmaması, başka bir ifadeyle malvarlığını teşkil eden hak ve borçların birbirinden farklı olması, malvarlığının hukuki bir bütün olmasına engel değildir³⁶.

D. HER KİŞİNİN BİR MALVARLIĞININ OLMASI

Malvarlığının başka bir özelliği de, her gerçek ve tüzel kişinin bir malvarlığının bulunmasıdır³⁷. Her şahsın mutlaka bir malvarlığı vardır. Bir şahsın birden fazla malvarlığı olamaz. Malvarlığı ehliyeti hak ehliyetinin bir parçası olduğu için kişinin, kişiliği süresince çıkarıp atamayacağı bir varlığıdır³⁸.

III. MALVARLIĞI ÜZERİNDEKİ HAKLAR

A. MUTLAK HAKLAR

Mutlak haklar, bir kimseye bir mal üzerinde doğrudan doğruya hakimiyet sağlayan ve herkese karşı ileri sürülebilen haklardır³⁹. Bu yüzden mutlak hakkı herkes ihlal edebilir. Nisbi bir hak olan, bir alacak hakkının potansiyel muhatabı ise borçludur. Dışardan hiç kimse bir alacak hakkını ihlal edemez. Örneğin, satın alınmış fakat henüz teslim edilmemiş bir malı bir üçüncü şahsın tahrip etmesi halinde, alacaklı haksız fiil hükümlerine dayanak tazminat davası açamaz. Bu davayı ancak borçlu açabilir. Herkese karşı ileri sürülebilme, mutlak haklara özgü bir niteliktir. “Herkes” tabiri, hak sahibi dışındaki hakka zarar verebilecek veya kullanmasını engelleyebilecek bütün üçüncü kişileri ifade eder⁴⁰.

³⁴ BGE 86 II, 451; Ayiter, Mamelek, s. 28 ve 46.

³⁵ Bununla birlikte külli halefiyetin sözkonusu olduğu birleşmede işletmelerin bütünlüğünü korumak için tasfiyesiz infisah kabul edilmiştir. Birleşme nedeni ile anonim şirket malvarlıklarının külli halefiyet yolu ile devirleri, kural olarak kişiye bağlı malvarlığı haklarını da kapsar. Ancak, yasa veya sözleşme hükmü ya da niteliği gereği başka bir hukuk öznesine geçmesi mümkün olmayan hukuki ilişkiler (örneğin, dağılan şirkete ait ruhsat ve imtiyazların devralan veya yeni kurulan şirketle bağdaşmaması), külli halefiyet ilkesi dışında kalır (Türk, Birleşme, 168-177).

³⁶ Acemoğlu, Devir, s. 10; Ünal/Başpınar, Eşya Hukuku, s. 57. Aksi görüşü savunan Ayiter’e göre, malvarlığı, kanun koyucunun tüm unsurlarını her yolla ayrı ayrı işlemlere tabi tuttuğu bir yığındır. Malvarlığı içinde yer alan hak ve borçlar, aralarında aynı alana dahil olmaktan başka bir ilişki bulunmayan unsurlardır (Ayiter, Mamelek, s. 27-28).

³⁷ Acemoğlu, Devir, s. 10; Ünal/Başpınar, Eşya Hukuku, s. 57-58; Yasaman, Birleşme, s. 7. Aksi görüşü savunan Ayiter’e göre, herkesin bir malvarlığının bulunduğu söz edilemez; herkesin bir malvarlığı edinme ehliyetinin bulunduğu söz edilebilir (Ayiter, Mamelek, s. 27. Aynı yönde; Velidedeoğlu, Medeni Hukuk, s. 244).

³⁸ Doğmuş, terkedilmiş bir çocuğun bile, belediyece bakılmayı isteme hakkı olduğundan, malvarlığı bulunmaktadır (Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Alttop, Eşya Hukuku, s. 4).

³⁹ Oğuzman, Eşyaya Bağlı Borçlar, s. 225 vd.; Oğuzman, Eşyaya Bağlı Haklar, s. 6.

⁴⁰ Ayan, Eşya Hukuku II, s. 336; Akalp-Demirtabak, Yasal Önalım Hakkı, s. 19; Ünal/Başpınar, Eşya

Bazı haklar mutlak olmasına rağmen, nisbi haklar gibi sadece belirli kimlere karşı ileri sürülebilirler. Örneğin, gayrimenkul rehninden kaynaklanan hakkın, anne ve babanın çocuk mallarından istifade hakkının herkese karşı ileri sürülebilmesi istisnadır. Bu gibi haklar, esas itibarıyla malike ve çocuğa karşı ileri sürülebilendir haklardır. Buna karşılık kira, ariyet, gibi zilyetlikle güçlendirilmiş nisbi haklar herkese karşı ileri sürülebilir.

Mutlak haklar, cismani mallar üzerindeki mutlak haklar ve gayri cismani mallar üzerindeki mutlak haklar olarak iki şekilde ele alınabilir:

1. Cismani (Maddi) Mallar Üzerindeki Mutlak Haklar (Ayni Haklar)

Ayni hak, bir eşya üzerinde doğrudan doğruya hakimiyet sağlayan ve herkese karşı ileri sürülebilir hak olarak tanımlanmaktadır⁴¹. Mutlak haklar kategorisinde ele alınan ayni haklar sahibine yararlanma hakkı tanır. Ayni haklara hakim olan ilkeler; belirlilik, aleniyet (kamuya açıklık), sınırlı sayı, tipe bağlılık ve hak düşürücü veya zamanaşımı süresine tabi olmama şeklinde sıralanabilir⁴². Hak sahibinin hakkını başkasının aracılığına ihtiyaç duymadan ve kimsenin iradesine bağlı olmadan kullanması da ayni hakkın diğer bir özelliğidir⁴³. Eşya, şahsiyeti olmayan, cismani, kendi başına mevcut olan ve insan hakimiyetine tabi olabilen madde olarak tarif edilebilir. Bir şeyin ayni bir hakka konu olabilecek eşya sayılması için ekonomik anlamda bir değer taşınması da gerekir. Bu yüzden tek bir buğday, bir bal arısı, bir damla şarap fiziki bakımından eşya olmakla beraber hakkın konusunu oluşturmaz⁴⁴.

Ayni haklar sınırlı sayı ve tipe bağlılık prensibine tabi olduklarından ancak kanunun açıkça kabul ettiği ayni haklar kurulabilir. Kişiler kendi iradeleriyle, kanunda yer almayan bir ayni hak tipi yaratamazlar. Ayni haklar sağladığı yetkiye göre ikiye ayrılabilir:

a) Mülkiyet Hakkı

Hakkın sağladığı yetki en geniş kapsamlı, yani tam ise, bu ayni hak mülkiyet hakkıdır. Mülkiyet hakkı, hak sahibine hakkın konusu olan eşyadan kullanma,

Hukuku, s. 38.

⁴¹ Oğuzman, Eşyaya Bağlı Haklara Hakim Olan Esaslar, s. 111 vd.; Ünal/Başpınar, Eşya Hukuku, s. 63; İmre, Ayni Hak, s. 335; Cansel/İnan, Ayni Hak, s. 347, 352; Saymen/Elbir, Eşya Hukuku, s. 3; Velidedeoğlu/Esmer, Gayrimenkul Tasarrufları, s. 21; Tekinay/Akman/Burcuoğlu/Altop, Eşya Hukuku, s. 6-9; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, Eşya Hukuku, s. 2-3; Reisoğlu, Eşya I, s. 11, 25-26.

⁴² Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, Eşya Hukuku, s. 25; Ünal/Başpınar, Eşya Hukuku, s. 108 vd. Ayrıca bkz. Serozan, Eşya Hukuku I, s. 62 vd.

⁴³ Erkan, Yasal Onalım Hakkı, s. 277.

⁴⁴ Gürsoy/Eren/Cansel, Eşya Hukuku, s. 6 vd.; Ünal/Başpınar, Eşya Hukuku, s. 10 vd.; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, Eşya Hukuku, s. 2 vd.; Ertaş, Eşya Hukuku, s. 51-53.

yararlanma ve tasarrufta bulunma yetkileri sağlar (TMK. m. 683). Buna göre eşyanın maliki, hukuk düzeni sınırları içinde eşya ile ilgili mümkün olan her türlü kararı verebilme yetkisine sahiptir.

Mülkiyet hakkı yalnız cismani şeyler üzerinde vardır. Cismani şeyler menkul-ler ve gayrimenkullerdir. Ancak kanun bizzat kendisi edinmeye elverişli olan ve taşınmaz mülkiyetinin kapsamına girmeyen doğal güçleri (TMK. m. 762) ve bağımsız ve sürekli hakları (TMK. m. 704) mülkiyetin konusuna dahil etmiştir.

Alacak hakları ve benzeri her türlü kıymetler üzerinde bir mülkiyet hakkı söz konusu değildir. Bankadaki hesap, her türlü nama yazılı çek ve poliçeler, sermaye şirketlerindeki ortaklık haklarını ihtiva eden hisse senetleri mülkiyet konusu olmazlar. Bu hakları ihtiva eden kağıtlar, hak hamilini gösteren tali vasıtalarlardır. Ancak böyle bir hak ihtiva eden senet nama yazılı değil de, hamiline yazılı ise, kağıdın mahiyetinin değiştiğini kabul etmek gerekir. Bu yüzden böyle haklara maddileşmiş haklar denebilir.

Bir eşya üzerindeki mülkiyet hakkı tek bir kişiye aitse “ferdi mülkiyet” (tek kişi mülkiyeti), birden fazla kişiye aitse “birlikte mülkiyet” söz konusu olur. Birlikte mülkiyet iki şekilde ortaya çıkar. Buna göre, birden çok kişinin aynı mal üzerinde bilfiil bölünmemiş paylara sahip olması halinde paylı (müşterek) mülkiyetten (TMK. m. 688/1); birden ziyade kişinin, özel bir ortaklık ilişkisine dayanarak, payları tayin edilmeksizin bir mal veya malvarlığına sahip olması durumunda ise elbirliği (iştirak halinde) mülkiyetinden söz edilir⁴⁵.

Paylı mülkiyette birden çok kimse, maddî olarak bölünmüş olmayan bir şeyin tamamına belli paylarla maliktir (TMK. m. 688/1). Başka türlü belirlenmedikçe, paylar eşit sayılır (TMK. m. 688/2). Paydaşlardan her biri kendi payı bakımından malik hak ve yükümlülüklerine sahip olur. Pay devredilebilir, rehnedilebilir ve alacaklılar tarafından haczettirilebilir (TMK. m. 688/3). Paydaşlardan her biri, diğerlerinin hakları ile bağdaştığı ölçüde paylı maldan yararlanabilir ve onu kullanabilir (TMK. m. 693/1).

Elbirliği mülkiyette, ortakların belirlenmiş payları olmayıp her birinin hakkı, ortaklığa giren malların tamamına yaygındır (TMK. m. 701/2). Sözleşmeden doğan topluluk devam ettiği sürece, paylaşma yapılamaz ve bir pay üzerinde tasarrufta bulunulamaz (TMK. m. 702/3). Elbirliği mülkiyetine tabi taşınmaz, ancak bütün olarak ve maliklerin tamamı adına rehnolunabilir (TMK. m. 857/3).

b) Sınırlı Aynı Haklar

Eşya üzerinde sahibine en geniş yetkiler bahşeden mülkiyet hakkı, bünyesinde; yararlanma, kullanma ve tasarrufta bulunma imkanı veren hakları barındı-

⁴⁵ Aybay/Hatemi, Eşya Hukuku, s. 145-146; Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, Eşya Hukuku, s. 267-268.